

Grzegorz Komecki

"Kościół i demokracja", ks. Piotr Mazurkiewicz, Warszawa 2001 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 11, 249-250

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przewodnik dla działaczy w Polsce i za granicą, zawierając wskazówki postępowania na forum organizacji światowych.

Elementem, którego brakuje w pracy Ann Marie Clark, są dokumenty prawa międzynarodowego, gdyż wraz z ich dodaniem dzieło byłoby klarowniejsze oraz mogłyby pełnić kolejną rolę – podręcznika dla studentów nauk humanistycznych.

Niewątpliwym mankamentem dla czytelnika jest brak tłumaczenia *Diplomacy of Conscience* na język polski. Potęguje to fakt stosowania przez autorkę dość hermetycznego języka, w niektórych fragmentach wymagającego więcej niż biegłej znajomości języka angielskiego. Niemniej jednak w najbliższym czasie podjęte zostaną starania mające doprowadzić do wydania książki w Polsce.

Pojawia się także błąd w imieniu i nazwisku jednego z bohaterów wywiadu, co nie może mieć miejsca w tak poważnej publikacji.

Reasumując, książka Ann Marie Clark powinna być powszechnie dostępna, ponieważ jest w stanie częściowo wypełnić lukę informacyjną, z jaką mamy do czynienia w literaturze dostępnej w Polsce, a dotyczącej problematyki organizacji pozarządowych zajmujących się obroną praw człowieka, w szczególności zaś Amnesty International, uznawanej w środowisku międzynarodowym za jedną z najsukuteczniejszych.

Elwira Górna

Ks. Piotr Mazurkiewicz, *Kościół i demokracja*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2001, s. 344

W roku 2001 nakładem wydawnictwa PAX ukazała się książka będąca próbą przedstawienia różnych aspektów obecności Kościoła i wartości chrześcijańskich w życiu publicznym Trzeciej Rzeczypospolitej.

Kościół katolicki w okresie PRL odegrał rolę szczególną, inną niż w pozostałych państwach komunistycznych. Prowadzony przez Kardynała Stefana Wyszyńskiego, przetrwał wszelkie podejmowane próby zniszczenia go czy podporządkowania państwu. Pozostał jedyną niezależną od państwa instytucją, w której po roku 1981 znalazły schronienie wszelkiego rodzaju grupy opozycyjne. Autorytet moralny Kościoła katolickiego był na tyle niepodważalny, że w 1989 roku obie rozmawiające ze sobą strony zaprosiły przedstawicieli Episkopatu do obrad Okrągłego Stołu w charakterze wiarygodnego świadka.

Rok 1989 przyniósł Polsce daleko idące zmiany związane z upadkiem komunizmu. Pojawiło się w związku z tym także wyzwanie adaptacji Kościoła do pracy w nowych warunkach oraz określenie miejsca religii katolickiej w życiu społecznym. W trwającym procesie demokratyzacji państwa polskiego nastąpiło pewne rozdwojenie w postawach obywateli względem Kościoła. Zniesienie dotychczasowych ograniczeń, jakie nakładał system na działalność Kościoła katolickiego spowodowało „eksplozję katolicyzmu”, z drugiej zaś strony, po upadku komunizmu pozostała ideaowa, społeczna i instytucjonalna próżnia, w której znajdowały się zużyta symbolika oraz „niemodne” wzorce zachowań społecznych. W pierwszym momencie po upadku reżimu wzrastająca aktywność Kościoła na forum publicznym cieszyła się dużą sympatią, zarówno w kręgach dotychczasowej opozycji, jak i pośród komunistów, którzy niejednokrotnie próbowali zachować poprzednią pozycję w hierarchii społecznej. W późniejszym okresie wyniki badań opinii publicznej wskazywały spadek autorytetu Kościoła.

Autor słusznie przedstawia obecne postrzeganie Kościoła oraz nauk przez niego głoszonych, spełniających wcześniej rolę jedynej realnej siły opozycyjnej wobec komunizmu, jako jednej z propozycji istniejącej na wolnym rynku życia człowieka.

Przedstawiany przez autora nowy wzorzec obecności Kościoła w demokratycznym środowisku, w swych podstawach wypracowany został już w roku 1993 i zawarty w podpisanym wówczas konkordacie. Owa data wyznacza koniec okresu wewnętrznych rozterek Kościoła, dotyczących zasad jego funkcjonowania w III Rzeczypospolitej.

Książka ks. Piotra Mazurkiewicza stanowi w głównej mierze zbiór refleksji towarzyszących poszukiwaniu przez Kościół katolicki w Polsce swojego miejsca w nowej rzeczywistości zarówno społecznej, jak i politycznej.

Praca podzielona jest tematycznie na pięć części: zagadnienia związane umownie z kulturą, etyką polityczną, relacjami Kościół–państwo, ekonomią, a także szczegółowymi zagadnieniami dotyczącymi Kościoła katolickiego w państwie polskim. Przywołane są tu kwestie integracji europejskiej, praw człowieka, demokracji, tolerancji, fundamentalizmu oraz sposobów zaangażowania politycznego Kościoła w szkołach publicznych. Zostały również poruszone kwestie prawa własności, polityki rodzinnej, strajków, bezrobocia, finansów Kościoła, a także statusu prawnego Kościoła w Polsce. Wszystkie te tematy były dość głośno dyskutowane podczas trwających procesów przemian w państwie polskim.

Obrazowo przedstawiony został problem bardzo aktualny, tzn. stanowisko Kościoła wobec procesu integracji europejskiej. Autor ukazuje chronologicznie fazy zmian, które kolejno przechodziło społeczeństwo polskie, a wraz z nim Kościół katolicki. Rozpoczyna od pełnego zachwytu „powrotem do Europy”, czyli chęci pełnego włączenia w gospodarcze i polityczne struktury Europy Zachodniej. Kolejnym etapem był niepokój spowodowany zmianą nastawienia społeczeństwa wobec Kościoła, religii i wszystkich elementów narodowych. Nasilenie negatywnych zjawisk, jak np. akceptacja aborcji, eutanazji, homoseksualizmu, pornografii, a także rozluźnienie przynależności do Kościoła. Podkreślenie konfliktu między prawami jednostki do stanowienia o swoim losie z konserwatywnym podejściem do zasad wiary i moralności. Ostatnią fazą zmian, jakie dokonywały się zarówno w życiu społecznym, jak i kościelnym, było realistyczne podejście do panującej rzeczywistości oraz niechybnie nadchodzących zmian. Możliwość czynnego uczestnictwa, jaka stanęła przed Kościołem we współtworzeniu nowego państwa dążącego do zjednoczenia z Unią Europejską, pozwoliła na bardziej przychylnie spojrzenie społeczeństwa na Kościół katolicki, co do którego istniała obawa, że będzie pewnego rodzaju hamulcem w procesie integracyjnym.

W swej pracy autor bardzo często przywołuje nauki wygłaszane przez Jana Pawła II. Jest to bardzo trafne, gdyż większego autorytetu w dziedzinie moralności oraz krzewienia wiary nie ma w dzisiejszych czasach.

Książka bardzo przejrzyście przedstawia rolę Kościoła katolickiego i religii w dzisiejszym oraz przeszłym życiu politycznym i społecznym. Ukazane są zarówno spory, jak współpraca między państwem a Kościołem, a także między społeczeństwem a Kościołem.

Ks. Piotr Mazurkiewicz w swej pracy zawarł wiele obiektywnych argumentów świadczących o symbiozie państwa i Kościoła, a co za tym idzie jak najlepszym spełnianiu oczekiwań obywateli państwa polskiego. Książka posiada duże walory poznawcze i edukacyjne, zawiera bowiem bogaty materiał informacyjny. Jest to lektura ciekawa i przydatna jako pewnego rodzaju kompendium wiedzy na temat udziału i stanowiska Kościoła katolickiego w dzisiejszej demokracji.

Grzegorz Komecki